

і спробами здійснення змін щодо його ролі і місця у суспільстві. Назагал вона пов'язана з двома фундаментальними підходами: по–перше, що жінки знаходяться в упослідженій ситуації у суспільстві, яка впливає та обумовлена історією трактування їхньої статі, по–друге – дискримінація жінок може і мусить бути ліквідована. Фемінізм «другої хвилі» характеризувався відмінностями як у контексті різнонаціональному, так і відмінностями поглядів, і політичних становищ. Водночас, жіночий рух на етапі «другої хвилі» вже не прагнув до досягнення таких цілей, як здобуття жінками виборчих прав чи встановлення рівного доступу до освіти, участь жінок у виборчих органах та урядових структурах.

«Друга хвиля» породила вимоги збільшення числа жінок, які займають високі позиції у публічному житті, ліквідації «реструкційних» чи «понижуючих» приписів, таких наприклад, які окреслюють навіть одяг, який повинні носити жінки. Традиційними залишилися вимоги легалізації абортів, відміни численних обмежень щодо прав жінок в оплаті праці, зайнятості, соціальних виплат тощо. Тому можемо стверджувати, що в рамках «другої хвилі» феміністки обрали як революційні, так і реформістські політичні стратегії, а їх теорія еволюціонувала, черпаючи для себе сили з різних політичних традицій так і загальноцивілізаційних вартостей [3, s. 147–148].

Назагал, теоретичною основою «другої хвилі» фемінізму став «жіночоцентризм», який визначався політико–правовими вимогами, творенням у суспільстві нового сприйняття культури статі, новою гендерною культурою.

Список використаних джерел

1. Романюк А. С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини XX – початку XXI ст.: Навч. посіб. / А. С. Романюк. – К.: Знання, 2011. – 255 с.
2. Соломін О. А. Фемінізм // Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бобкіна, В. П. Горбатюк. – 2-е вид., доп. і переробл. – К.: Генеза, 2004. – 689 с.
3. Heywood A. Ideologie polityczne. Wprowadzenie / tłum. M. Habura, N. Orłowska, D. Stasiak. – Warszawa: Wyd. Naukowe IPN, 2007. – 371 s.
4. Humm M. Słownik teorii feminizmu. Z języka angielskiego przełożyli: Bożena Umińska i Jarosław Mikos. – Warszawa: Semper, 1993. – 790 s.
5. Szwagierczak K. Zasada niedyskryminacji ze względu na płeć jako niezbędny warunek przestrzegania praw człowieka i budowania społeczeństwa obywatelskiego Gender Mainstreaming // Wzmocnienie niezawisłości sędziowskiej w Polsce i na Ukrainie w dobie przemian. Zagadnienia teorii i praktyki / Redakcja: Maria Joanna Gondek, Andrij Kosyło, Robert Pelewicz. – Luck, 2008. – S.272–278.
6. Інтернет–ресурс: <https://ru.wikipedia.org>
7. Інтернет–ресурс: <https://en.wikipedia.org/wiki/kate-millett>
8. Інтернет–ресурс: <https://fem.books.livejournal.com/1295351.html>.

References

1. Romaniuk A. S. Istorija zachidnykh politycznykh vchen: Polityczni doktryny XX – poczatku XXI st.: navcz.posib. / A. S. Romaniuk. – K.: Znannie, 2011. – 255 s.
2. Solomin O. A. Feminizm // Politologicznyj encyklopedycznyj słownik / Uporiadnyk V. P. Gorbatenko; za red. J. S. Szemszuczenka, V. D. Bobkina, V. P. Gorbatenka. – 2-e vyd., dop i pererobl. – K.: Geneza, 2004. – 689 s.
3. Heywood A. Ideologie polityczne. Wprowadzenie / tłum. M. Habura, N. Orłowska, D. Stasiak. – Warszawa: Wyd. Naukowe IPN, 2007. – 371 s.
4. Humm M. Słownik teorii feminizmu. Z języka angielskiego przełożyli: Bożena Umińska i Jarosław Mikos. – Warszawa: Semper, 1993. – 790 s.
5. Szwagierczak K. Zasada niedyskryminacji ze względu na płeć jako niezbędny warunek przestrzegania praw człowieka i budowania

społeczeństwa obywatelskiego Gender Mainstreaming // Wzmocnienie niezawisłości sędziowskiej w Polsce i na Ukrainie w dobie przemian. Zagadnienia teorii i praktyki / Redakcja: Maria Joanna Gondek, Andrij Kosyło, Robert Pelewicz. – Luck, 2008. – S.272–278.

6. Internet–resurs: <https://ru.wikipedia.org>

7. Internet–resurs: <https://en.wikipedia.org/wiki/kate-millett>

8. Internet–resurs: <https://fem.books.livejournal.com/1295351.htm>

Koncicka G., graduate student of department of theory and history of political science of the Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), delfna56@tlen.pl

Conception of «woman centrism» as theoretical basis of the «second wave» of feminism

Theoretical maintenance of feminism processes is reflected from the 60th of the XX century, when woman motions began to prevail as the political phenomenon. Maintenance of work of the ideologist of feminism Simone de Beauvoir «Second sex», appearance of which led to changes in woman movement, is analysed. The conclusion is made that the question of «women centrism» in the «second wave» of feminism is related to activation of gender problems, foremost in political life.

Keywords: the «second wave» of feminism, «women centrism», Simone de Beauvoir, woman movements.

* * *

УДК 323.22:316.4

Литвиненко І. І.,
кандидат політичних наук, завідувач кафедри
суспільних дисциплін, Черкаський факультет
Національного університету «Одеська юридична
академія» (Україна, Черкаси), irinlevchu@yandex.ru

ДИНАМІЧНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ПОРЯДОК В УМОВАХ РАДИКАЛЬНИХ ЗМІН СУСПІЛЬСТВА

Сучасні теорії соціального порядку все більшою мірою базуються на уявленні про соціальний порядок як результат постійного відновлення динамічної рівноваги. Особливо складним, а тому і особливо нагальним і важливим є завдання відновлення такої суспільної рівноваги і соціального порядку в умовах радикальних соціальних змін.

Саме у легітимізаційних процесах соціальний порядок набуває необхідного характеру збалансованості необхідних змін і збереження тих параметрів, які забезпечують самоідентичність певного суспільства. Таким чином, соціальний порядок виступає хоча й надзвичайно важливим, але все ж засобом динамічного відтворення суспільної самоідентичності, а така самоідентичність реалізується прямо через легітимізаційні механізми, тобто процедуру визнання громадянами. Не соціальний порядок є причиною легітимізації, але навпаки – легітимізація визначає той тип соціального порядку, який найкраще забезпечує її інтереси. Хоча у поточних політичних процесах все виглядає прямо протилежним чином – ніби соціальний порядок нав'язує суспільству легітимізацію наявних соціальних інститутів, однак насправді, як показує досвід соціальних революцій (зокрема, й в Україні), таке нав'язування можливе лише до тієї міри, до якої на це є згода народу.

Ключові слова: соціальний порядок, динамічний соціальний порядок, радикальні зміни суспільства, легітимізація, влада.

Соціальний порядок щонайменше з часів Платона асоціювався з певним ідеальним станом, після досягнення якого будь–які зміни видавалися недоречними і шкідливими. Водночас, сучасні теорії соціального порядку все більшою мірою базуються на уявленні про соціальний порядок як результат постійного відновлення динамічної рівноваги. Особливо складним, а тому і особливо нагальним і важливим є завдання відновлення такої суспільної рівноваги і соціального порядку в умовах радикальних соціальних змін [16], яких, зокрема, зазнає останні десятиліття і українське суспільство.

Сучасне українське суспільство, яке переживає період інтенсивної соціально–політичної модернізації, об'єктивно потребує стійкої організації суспільного життя. Багато прогресивних починань в економіці, політиці, культурній сфері, які розгортається «в розширеному полі ідентифікаційних установок з полярними ознаками – від мирного співіснування до відкритої конфронтації»

[5, с. 118], безпосередньо залежать від встановленого в суспільстві порядку. Вирішення проблем соціального розвитку у бажаному (стабільному, керованому) режимі пов'язано передусім із усвідомленням природи такого можливого порядку і реальним установам нового соціального порядку, за якого і інновації і традиції виявляються збалансованими і не викликають в суспільстві негативних руйнівних суперечностей, властивих будь-якому бурхливому і спонтанному соціальному росту.

Закономірно, що проблема соціального порядку в сучасній Україні за своєю значущістю є однією з найбільш пріоритетних в суспільній свідомості. В контексті сьогоденної соціальної дійсності можна досить акцентовано означити два моменти, які відображають особистісне світосприйняття. По-перше, це інерція конформізму, тобто готовності діяти у відповідності до очікувань інших, сприймати соціум як усталену, авторитарно задану модель суспільних відносин і зв'язків. По-друге, це прогресуюча індивідуалізація, посилення розвитку особистісного «Я» в контексті демократичних перетворень соціального життя. В першому випадку ми маємо авторитарність в чистому прояві, коли особистість не може критично оцінити ані свою поведінку, ані поведінку суб'єкта авторитету чи влади. В другому випадку зростаюча міра індивідуальності призводить до спонтанної активності особистості, яка часто набуває форми самовідчуження. Причому за такого розвитку особистості вона також скоріше за все буде тяжіти до підпорядкування. Але якою б не була «нова суспільна парадигма, вона повинна бути визнаною людьми добровільно, без примусу» [8, с. 19]. Мова йде про свободу вибору в межах упорядкованої соціальної системи, оскільки «соціальний порядок протилежний свободі лише в тому випадку, коли він аморальний» [9, с. 305].

Звідси логічно постає питання: чи можливий стійкий соціальний порядок в період структурних реформ? Відповідь на це питання потребує звернення до пошуку теоретичних перспектив вивчення передумов реалізації соціального порядку. Сюди входять визначення поняття «порядок», умови його сталості і видозміни, чинники його збереження в період структурних змін суспільства.

Сучасна наукова думка розглядає проблему порядку як проблему інституалізації [1]. Під цим терміном, як правило, об'єднують різні процеси, які формують організацію індивідів, груп тощо, перетворюючи їхню взаємодію в сталу соціальну систему. Елементами такої системи є різноманітні соціальні інститути: держава, гроші, ринок, освіта тощо. Сьогодні ідея соціального порядку істотно збагатилася.

В сучасній соціальній філософії термін «соціальний порядок» має цілу низку логічно пов'язаних між собою значень. Означимо головні із них. По-перше, порядок пов'язується з існуванням певних регламентацій, заборон, контролю в суспільному житті. По-друге, порядок вказує на існування взаємності учасників соціальної взаємодії в ньому: поведінка кожного хоча й не випадкова, і все ж водночас не упорядкована однозначно: особистість відповідає взаємністю або доповнює поведінку інших. По-третє, у самому порядку присутній елемент передбачуваності і повторюваності у суспільному житті: люди можуть діяти соціально в тому випадку, якщо вони знають, чого чекати один від одного. По-четверте, порядок може означати певну погодженість,

несуперечність компонентів соціального життя. І нарешті, по-п'яте, соціальний порядок – це сталість і більш-менш довготривале зберігання своїх форм соціальною структурою суспільства.

У сучасній соціології деякі вчені замінюють термін «соціальний порядок» такими, як «соціальна стабільність», «соціальна рівновага», «соціальна інтеграція». Сам термін «соціальний порядок» також витлумачується по-різному. Зокрема, Пітер Бергер і Томас Лукман доводять, що «соціальний порядок – це людський продукт, або точніше, безперервне людське виробництво. І в своїй генезі (соціальний порядок як результат минулої людської діяльності), і в своєму теперішньому (соціальний порядок існує тільки завдяки тому, що людина продовжує його створювати в своїй діяльності) – це людський продукт» [3, с. 88–89].

Американський вчений Ірвін Гофман, представник напряму символічного інтеракціонізму, торкаючись проблеми соціального порядку, вводить поняття «соціального зібрання», адже будь-яка соціальна подія, на його думку, передбачає наявність двох і більше учасників, які володіють певними характеристиками, і середовища, в якому здійснюється подія. Тут, безумовно, повинна бути певна ієрархізація, яка упорядковує соціальну подію відповідно до соціального статусу учасників соціального зібрання. Уявлення Дюркгайма про суспільство як ритуальний соціальний порядок, як складне моральне утворення Гофман трансформує спочатку у «функціональні правила соціального порядку, а далі, і в раціональне підґрунтя повсякденної взаємодії» [7, с. 160]. Свій «інтеракційний порядок» Гофман тлумачить як «свого роду систему взаємних угод, тобто основних правил гри» [7, с. 160]. Інший інтеракціоніст, Джордж Хоманс, вважає, що людина спілкується безпосередньо лише з невеликою кількістю людей і її поведінка визначається в межах певної мікро-групи. На цьому положенні Хоманс вибудовує «абстракцію першого порядку». Саме ж поняття соціального порядку є «комбінацією декількох класів спостережень, тобто синтезом декількох абстракцій першого порядку» [14, с. 122].

Активно оперує категорією «порядок» Чарльз Мілз, вважаючи найбільш плідною постановку проблеми соціального порядку як проблеми соціальної інтеграції [10, с. 162–163]. Мілз визнає наявність різноманітних соціальних порядків, які засновані на різних принципах і здійснюють відповідний вплив на соціальні інститути суспільства. На різних полюсах знаходяться соціальний порядок, який засновано на принципі вільної конкуренції у всіх сферах життєдіяльності суспільства і соціальний порядок, який тримається на примусі і координації дій. У якості підґрунтя для протиставлення розглянутих порядків слугує ступінь індивідуальної волі, яка мінімізована високим ступенем концентрації влади. Ж. Падьоло визначає соціальний порядок як організовану систему відносин між індивідами і групами [11, с. 109]. За думкою Падьоло для того, щоб зрозуміти, як організовується соціальний порядок, необхідно визначити, як і в яких умовах встановлюються відносини з іншими. В зв'язку із цим Падьоло виокремлює 4 фундаментальні процеси соціального порядку: обмін, влада, консенсус і конфлікт [11, с. 119].

Одним із оригінальних напрямків дослідження соціального порядку є етнометодологія (Г. Гарфінкель,

Г. Заке). В її контексті порядок – це результат повсякденних, практичних дій людей і тих методів, якими вони користуються для здійснення процесу управління тією чи іншою життєвою ситуацією (тобто народ чи люди плюс методи). Якщо для інтеракціоністів суспільство уможливується символічною взаємодією індивідів, і спілкування і пов'язується з пошуком ним винагороди, то для етнометодології народження порядку пов'язане із індивідуальними стратегіями, які кожного разу різні і які поєднує лише те, що вони народжуються як результат повсякденної практичної дії. Специфіка етнометодологічного підходу, на думку Е. Лівінгстона, може бути виражена через характер тлумачення діяльності як: 1) ординарної (звичайної); 2) організованої (яка має певний, специфічний саме для цієї діяльності порядок свого існування); 3) організованою локально (ситуаційною); 4) організованою природно (її специфічна організація є її невід'ємною частиною); 5) рефлексивною (тобто поясненою саме тим специфічним для неї чином, яким вона утворюється як специфічна діяльність). Етнометодологія, таким чином, намагається виявити найбільш фундаментальні засади соціального порядку.

Проблеми порядку вивчаються соціологами та політологами не тільки функціонально–методологічно, але й функціонально–типологічно. Існують, зокрема, зразки ідеальних типів, такі як «військове» і «індустріальне» суспільство у Герберта Спенсера, «община» і «суспільство» у Фердинанда Тьоніса, «органічна» і «механічна» солідарність у Е. Дюркгайма, типи «соціальних систем» у Т. Парсонса та інші.

Останнім часом спостерігається підвищення інтересу до етичних аспектів соціального порядку. Тут можна відзначити потужний вплив «теорії справедливості» Джона Ролза [13], в якій він спробував розробити мінімально необхідні загальні принципи справедливості, які могли б лягти в основу достатньо організованого суспільства, яке вибудоване на демократичних засадах.

Звернемося до питання про сталість соціального порядку в суспільстві. Важливим моментом в цьому контексті є введене Вебером розрізнення легітимності і легальності існуючого порядку. Передусім, порядком Вебер називає: а) умовність, якщо її значущість із зовні гарантована тим, що відхилення нашкодують на осуд; б) право, якщо порядок із зовні гарантований можливістю примусу, який здійснюється групою людей, що мають легітимне право скористатися силою. Звідси легітимність характеризує соціальний порядок, який має престиж і тому диктує індивідам, що включені до нього, обов'язкові вимоги і встановлює зразок поведінки. Веберівське визначення легітимного порядку має стрижневе значення, якщо нормативну систему суспільства розглядати із функціональної точки зору: «порядок, який має престиж, є соціальним імперативом, оскільки його вимоги сприймаються людьми як обов'язкова умова їх діяльності» [4, с. 42].

Мотивами слідування суспільним нормам можуть бути користь і острах перед негативними санкціями за умови невиконання зобов'язань. В цих випадках, якщо зовнішній контроль слабкий, нормативна поведінка буде нестійкою. Престижний соціальний порядок підвищує вірогідність орієнтації людей на правові норми, оскільки вони ситуативно сприймаються як «справедливі». Отже, легітимність легітимність порядку може бути гарантована

тільки внутрішньо: 1) суто афективно: емоційною відданістю; 2) ціннісно–раціональною вірою в абсолютну значущість порядку як найвищої непорушної цінності; 3) релігійною вірою у взаємозалежність блага прятунку душі від збереження даного порядку. Легітимність порядку може бути гарантована також зацікавленістю.

Легальний порядок, на відміну від легітимного, потребує закону, дотримання якого гарантується певним штатом людей, котрі мають право застосовувати примус і застосовувати санкції. Максимою, на котру тут орієнтована соціальна поведінка, є влада як можливість реалізації волі групи людей навіть супроти згоди членів спільноти. «Закон існує тоді, коли є імовірність того, що деякий порядок буде підтримуватись певним штатом людей, які використовують фізичний або психологічний примус із метою домогтися лояльності стосовно даного порядку або накладають санкції на тих, хто порушує його. Структура будь–якого легального порядку безпосередньо впливає на розподіл економічної або якої–небудь іншої влади в межах відповідної спільноти. Це справедливо для всіх типів легального порядку, а не тільки для державного» [4, с. 280] – заявляє Вебер.

Таким чином, легальний порядок є однією із форм легітимації соціального порядку. Вона також впливає на розподіл влади, яку Вебер витлумачує як «...можливість для однієї людини або групи людей реалізувати власну волю у спільній дії навіть супроти опору інших людей, котрі беруть участь у зазначеній дії» [4, с. 62]. Легальний порядок виступає у Вебера як додатковий чинник, який підвищує шанси і поваги, але ніколи не гарантує їх. Легальний порядок пов'язаний із соціальним і економічним порядками. «Спосіб, у який соціальна повага розподіляється в суспільстві між типовими групами, що беруть участь в такому розподілі», Вебер називає соціальним порядком [4, с. 60], тоді як економічний порядок – «тільки спосіб, яким економічні товари і послуги розподіляються і використовуються» [4, с. 75]. Обидва порядки впливають один на одного.

Отже, порядок як такий трактується Вебером як орієнтація на максими, які чітко визначаються, тобто на норми поведінки. Останні, в свою чергу, визначаються конвенційно і є різними в різних колах людей. Будь–який соціальний порядок буде легітимним для індивіда, якщо він має практичну значущість для поведінки. Тут важливо, щоб він слугував взірцем і умовою діяльності.

Слідом за М. Вебером, Т. Парсонс стверджує, що соціальний порядок стає стійким, якщо нормативна система інтегрує інтереси і ціннісні орієнтації більшості членів суспільства. Чим вище рівень легітимності порядку, тим меншою є потреба використання ресурсів владного примусу і навпаки [12, с. 72]. Правові засади соціального порядку завжди мають легальний характер, але не завжди є легітимними. Легітимний порядок включає в себе форми–зразки поведінки загального і структурного нормативного рівнів за умови їх престижності. Слідування цим зразкам означає перетворення легального порядку в легітимний. Для легітимного порядку характерна моральна і правомірна поведінка, яка відповідає певним культурним цінностям суспільства. В правовому аспекті проблема полягає у відповідності конституційних норм мета–юридичним цінностям. Якщо конституційна норма суперечить ціннісним передумовам порядку, то вона втрачає юридичну силу.

Корінна зміна соціального порядку відбувається з причини нездатності правлячої влади вирішувати адаптаційні проблеми суспільства. В результаті загострення боротьби політичних еліт соціальний контроль за радикальними рухами стає неадекватним, що призводить до трансформації суспільного устрою. Навпаки, усталеність соціального порядку можлива, якщо соціальна система має механізм управління внутрішніми конфліктами, які загрожують соціальній інтеграції. В ході дії цих механізмів виникає адаптаційна інновація, яка здатна спричинити внутрішньо-системні зміни при збереженні нормативних основ соціуму.

Існує, як мінімум, чотири підходи щодо реалізації соціального порядку в суспільстві. Перший підхід передбачає пріоритет примусу із використанням сили. За другого підходу перевага надається утилітаристським міркуванням. Соціальний порядок згідно із цією логікою підтримується шляхом встановлення між соціальними суб'єктами численних відносин взаємозалежності, що приносять користь. За третім підходом дослідники (зокрема, Т. Парсонс) схилиються до нормативної позиції, коли можливість соціального порядку визначається за допомогою загальноприйнятих цінностей, оскільки діючі соціальні суб'єкти – істоти нормативні. Розуміючи під соціальним порядком «невипадковість соціальної взаємодії індивідів» [6, с. 160], Парсонс представляє соціальну систему, в якій індивіди, визнаючи певні стандарти, цінності і практичні способи поведінки, діють здебільшого впорядковано. Такі відносини цілком реальні, оскільки соціальні суб'єкти використовують очікувані ролі, що регламентовані конкретними нормами. Ці ролі інтегруються в особистості індивідів. Конформізм індивідів стосовно очікуваних ролей стає ключовим моментом підтримання соціального порядку. Соціалізація, таким чином, набуває статусу фундаментального процесу, за допомогою якого цінності і норми передаються і нав'язуються. Такий підхід може бути використаний як теоретико-методологічне підґрунтя для дослідження інституційних засад нового соціального порядку, і, відповідно, легітимації (суспільного визнання) і нормативності (правового і ціннісного регулювання та контролю) нових відносин, що підтримують в суспільстві стабільність і порядок. Позиція четвертих (Зігмунт Бауман) зводиться до думки, що «панування правопорядку рано чи пізно трансформується в «творчий безлад» як неминучу умову нового гнучкого життязабезпечення» [2, с. 51].

Конкретний соціальний порядок постає також як продукт культурного задуму і відбору певних соціальних сил, і насамперед, політичної еліти. Сучасні українські еліти все ще знаходяться в корпоративному і нестабільному стані і це безпосередньо відображається в суперечностях соціального порядку, який нині встановлюється. Суб'єкти влади звичайно намагаються виправдати своє управління інституційними чинниками, пов'язуючи його з поширеними віруваннями в моральні символи, юридичні формули. Все вирішує співвідношення сил, і домінуюча сила впевнено пред'являє суспільству пояснення своїх дій. Інша справа, що якщо раніше «узаконення» або «символи виправдання» доволі неприховано базувалися на примусово встановленому, або, в усякому разі, насаджуваному «зверху» порядку, то нині все ж все більш значну роль відіграють класичні легітимаційні механізми легального типу панування – воля народу

здобуває (хоча й важко і повільно, але доволі впевнено) свій вираз у законах, яким волею-неволею доводиться коритися бюрократичному апаратові. В сучасних соціальних концепціях відображені найбільш поширені аспекти існування цього феномена. «Політична формула» у Гаetano Моски; «принцип суверенітету» у Джона Лока; «правлячий міф» у Жоржа Сореля; «фольклор» у Арнольда ван Генепа; «узаконення» у Макса Вебера; «колективні уявлення» у Емілія Дюркгайма; «панівні ідеї» у Карла Маркса; «спільна воля» у Жан-Жака Русо, «символи влади» у Гарольда Лассуелла; «ідеології» у Карла Мангайма; «суспільні почуття» у Герберта Спенсера.

Аналіз наявних теоретичних досліджень дозволяє дати визначення соціального порядку як множини загальних принципів, законів чи моделей взаємовідносин індивідів із соціальною структурою. Соціальний порядок є одночасно об'єктивною і суб'єктивною конструкцією. Він об'єктивний, оскільки незалежний від індивідів, і постає для них як зовнішня реальність. І водночас, він суб'єктивний, оскільки формується у безпосередній соціальній взаємодії індивідів. «Люди не тільки пасивно засвоюють і продукують існуючий порядок повсякденної реальності, але й активно конструюють соціальну реальність» [3, с. 89]. І виникнення нового соціального порядку постає в цьому контексті як становлення упорядкованої, діяльної, легітимної, інституційно оформленої соціальної структури у свідомості громадян.

Саме в аспекті інституційно-нормативних відносин, які закладають підґрунтя нового соціального порядку і легітимності цих відносин в глибинних, ціннісних структурах суспільної свідомості, має відбуватися реальне становлення стабільної політичної системи. В сучасному українському суспільстві соціальний порядок повинен знаходити своє відображення в демократичному правлінні, як гарантія забезпечення спроможності основних політичних інститутів надавати рівну можливість всім політичним силам, в тому числі, й опозиційним, брати участь в розподілі влади на всіх рівнях. Саме у легітимаційних процесах соціальний порядок набуває необхідного характеру збалансованості необхідних змін і збереження тих параметрів, які забезпечують самоідентичність певного суспільства. Таким чином, соціальний порядок виступає хоча й надзвичайно важливим, але все ж засобом динамічного відтворення суспільної само ідентичності, а така самоідентичність реалізується прямо через легітимаційні механізми, тобто процедуру визнання громадянами. Отже, не соціальний порядок є причиною легітимації, але навпаки легітимація визначає той тип соціального порядку, який найкраще забезпечує її інтереси. Хоча у поточних політичних процесах все виглядає прямо протилежним чином – ніби соціальний порядок нав'язує суспільству легітимацію наявних соціальних інститутів, однак насправді, як показує досвід соціальних революцій (зокрема, й в Україні), таке нав'язування можливе лише до тієї міри, до якої на це є згода народу.

Список використаних джерел

1. Байме К. Політичні теорії сучасності / К. фон Байме; [пер з нім. М. Култасові та М. Бойченка]. – К.: Стило, 2008. – 396 с.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман; [пер. с англ. под ред. В. Л. Инземцева]. – М.: Логос, 2002. – 390 с.
3. Бергер П. Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания / Питер Бергер, Томас Лукман; [пер. с англ.

- Е. Д. Руткевич; Вступление Е. Д. Руткевич]. – М.: Медиум, 1995. – 324 с.
4. Вебер М. Государство и общество / М. Вебер; [пер. з нім. М. Кушнір]. – К.: Весвіт, 2012. – 1112 с.
5. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть / В. П. Горбатенко. – К.: Академія, 1999. – 240 с.
6. Ковалев А. Д. Формирование теории действия Т. Парсонса / А. Д. Ковалев // История теоретической социологии: В 4-х тт. – М.: Канон, 1998. – Т.3. – С.150–199.
7. Кравченко Е. И. Социологическая концепция Э. Гоффмана / Е. И. Кравченко // Современная американская социология / Под ред. В. И. Добренёва. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – С.157–179.
8. Крамер Дж. Маски авторитарности: Очерки о гурзу / Дж. Крамер, Д. Олстед; [Пер. с англ.]. – М.: Прогресс–Традиция, 2002. – 346 с.
9. Кули Ч. Х. Человеческая природа и социальный порядок; [Пер. с англ.]. – М.: Идея–Пресс, Дом интеллектуальной книги, 2000. – 320 с.
10. Миллс Ч. Высокая теория / Ч. Миллс; [пер. с англ.] // Американская социологическая мысль: Тексты. – М.: Изд-во МГУ, 1996. – С.147–167.
11. Падьюло Ж. Социальный порядок: принципы социологического анализа / Ж. Падьюло, реферат О. Е. Трущенко; [пер. с англ.] // Современные социологические теории общества. – М.: ИНИОН РАН, 1996. – С.108–109.
12. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс; [пер. с англ. Л. А. Седова, А. Д. Ковалева; под ред. М. С. Ковалевой]. – М.: Аспект пресс, 1998. – 270 с.
13. Ролз Дж. Теория справедливости / Джон Ролз; [пер. з англ. О. Мокровольський]. – К: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 822 с.
14. Фотев Л. Джордж Хоманс: теория социального обмена // Современная американская социология. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – С.119–131.
15. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ: Сравнительное изучение цивилизаций / Ш. Эйзенштадт; [пер. с англ.]. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 416 с.
16. Gore A. The Future: Six Drivers of Global Change / Albert Gore. – Random House, 2013. – 592 p.

References

1. Bajme K. Politychni teorii' suchasnosti / K. fon Bajme; [per z nim. M. Kultajevoi' ta M. Wojchenka]. – K.: Stylos, 2008. – 396 s.
2. Bauman Z. Individualizirovannoe obshchestvo / Z. Bauman; [per. s angl. pod red. V. L. Inozemceva]. – M.: Logos, 2002. – 390 s.
3. Berger P. Social'noe konstruirovaniye real'nosti: Traktat po sociologii znaniya / Piter Berger, Tomas Lukman; [per. s angl. E. D. Rutkevich; Vstuplenie E. D. Rutkevich]. – M.: Medium, 1995. – 324 s.
4. Veber M. Gospodarstvo i suspiil'stvo / M. Veber; [per. z nim. M. Kushnir]. – K.: Vsesvit, 2012. – 1112 s.
5. Gorbatenko V. P. Strategiya modernizacii' suspiil'stva: Ukrai'na i svit na zlami tysyacholit' / V. P. Gorbatenko. – K.: Akademija, 1999. – 240 s.
6. Kovalev A. D. Formirovaniye teorii' dejstvija T. Parsonsa / A. D. Kovalev // Istorija teoreticheskoy sociologii: V 4-h tt. – M.: Kanon, 1998. – T.3. – S.150–199.
7. Kravchenko E. I. Sociologicheskaya koncepcija Je. Goffmana / E. I. Kravchenko // Sovremennaja amerikanskaja sociologija / Pod red. V. I. Dobren'kova. – M.: Izd-vo MGU, 1994. – S.157–179.
8. Kramer Dzh. Maski avtoritarnosti: Ocherki o guru / Dzh. Kramer, D. Olsted; [Per. s angl.]. – M.: Progress–Tradiciya, 2002. – 346 s.
9. Kuli Ch. H. Chelovecheskaja priroda i social'nyj porjadok; [Per. s angl.]. – M.: Ideya–Press, Dom intelektual'noj knigi, 2000. – 320 s.
10. Mills Ch. Vysokaja teoriya / Ch. Mills; [per. s angl.] // Amerikanskaja sociologicheskaja mysl': Teksty. – M.: Izd-vo MGU, 1996. – S.147–167.
11. Pad'olo Zh. Social'nyj porjadok: principy sociologicheskogo analiza / Zh. Pad'olo, referat O. E. Trushhenko; [per. s angl.] // Sovremennye sociologicheskie teorii' obshchestva. – M.: INION RAN, 1996. – S.108–109.
12. Parsons T. Sistema sovremennykh obshchestv / T. Parsons; [per. s angl. L. A. Sedova, A. D. Kovaleva; pod red. M. S. Kovalevoj]. – M.: Aspekt press, 1998. – 270 s.
13. Rolz Dzh. Teoriya spravedlyvosti / Dzhon Rolz; [per. z angl. O. Mokrovol's'kyj]. – K.: Vyd-vo Solomii' Pavlychko «Osnovy», 2001. – 822 s.

14. Fotev L. Dzhordzh Homans: teoriya social'nogo obmena // Sovremennaja amerikanskaja sociologija. – M.: Izd-vo MGU, 1994. – S.119–131.
15. Jeizenshtadt Sh. Revoljucija i preobrazovanie obshhestv: Sravnitel'noe izuchenie civilizacij / Sh. Jeizenshtadt; [per. s angl.]. – M.: Aspekt Press, 1999. – 416 s.
16. Gore A. The Future: Six Drivers of Global Change / Albert Gore. – Random House, 2013. – 592 p.

Litvinenko I. I., Candidate of Political Science, Head of Social Sciences Department, Cherkasy Faculty of the National University «Odessa Law Academy» (Ukraine, Cherkasy), irinlevchu@yandex.ru

Dynamic social order in the situation of radical changes in society

Modern theories of social order are increasingly based on the concept of social order as a result of constant renewal of dynamic equilibrium. Particularly difficult, and therefore particularly urgent and important it is the task of restoring this social equilibrium and social order in terms of radical social change.

In the process of legitimization the social order becomes necessary character of the balance of necessary changes and save those settings that provide self-identity of a given society. Thus, the social order stands although extremely important, but only the mean of the dynamic reproduction of social self-identity, and this self-identity is implemented directly through legitimization mechanisms that the citizens recognition procedure is. Consequently, no social order is the cause of legitimization, but on the contrary legitimization determines the kind of social order that best ensure its interests. Although the current political process looks quite opposite – as if social order imposes public legitimacy of existing social institutions, but in fact, as the experience of social revolutions (in particular, in Ukraine), an imposing possible only to the extent of the consent of the people.

Keywords: social order, dynamic social order, radical change of society, legitimacy, power.

* * *

УДК [123.1:008:32]:141.5«17/18»

Скляр О. Ю.,
здобувач кафедри політології філософського факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), olegsklyar@ukr.net

ПОЛІТИЧНА СВОБОДА В КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН І СУЧАСНІСТЬ

Права і свободи громадян завжди йдуть пліч-опліч. Право є законом, а закон – правом. В даній роботі розглядається співвідношення законів і політичної свободи сьогодення.

Ключові слова: політична свобода, законодавство, право.

Кожен громадянин усе своє життя проводить опираючись на закони. Саме закон дозволяє людині навчатись, працювати у тій чи іншій сфері, відпочивати у різний спосіб тощо. Водночас ми відчуваємо, що усе перераховане ми отримуємо завдяки свободі. Саме тому потрібно з'ясувати вплив закону на свободу.

Одні закони дозволяють якісь дії, другі забороняють, інші карають, тому у кожній державі постійно змінюються ті чи інші закони. Як відомо держава не лише опікується своїми громадянами але й піклується і про своє збереження. Тут важливо з'ясувати яким чином сучасна розробка та зміна законів впливає на політичну свободу громадян.

Мета статті. З'ясувати вплив закону на формування політичної свободи.

Невирішені раніше питання стосовно даної теми. Філософські і політичні погляди на свободу представлені ще античними мислителями Сократом, Аристотелем, Епікуром та іншими. Послідовниками вивчення феномену свободи стали Т. Гобс, Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо, Ш. Л. Монтеск'є та інші мислителі Нового часу. Основою їхнього вчення було розробка індивідуалізму та автономії. І. Кантом та Г. Гегелем філософія свободи